

Offentliggjort d. 12. januar 2019

Arv og tvangsarv[©]

*Af advokat (L) Bodil Christiansen og
advokat (H), cand. merc. (R) Tommy V. Christiansen*

www.v.dk

I arveloven er fastsat detaljerede regler om fordeling af arv efter en afdød person. Arvingerne er i første række afdødes nærmeste familiemedlemmer.

Arvelovens regler kan fraviges i et testamente, således at arven fordeles på en anden måde, end hvad arveloven foreskriver. Men en sådan ændret fordeling kan kun foretages indenfor visse rammer. Én af disse rammer er reglerne om tvangsarv, som er ufravigelige.

Når en person afgår ved døden, skal boet efter den afdøde gøres op. I meget korte træk har behandlingen af et dødsbo til formål at registrere, vurdere og fordele afdødes nettoformue blandt afdødes arvinger. Undervejs skal herunder træffes afgørelse om håndteringen af afdødes aktiver, dvs. om aktiverne skal sælges eller arveudlægges til arvinger. Videre skal afdødes gæld indfries, ligesom andre udestående forhold, eksempelvis retssager, skal håndteres og afsluttes. Til sidst fordeles nettoformuen blandt arvingerne efter den fordelingsnøgle, som er udstukket i arveloven eller i et testamente oprettet af afdøde. Alt afhængigt af boets omfang og nærmere karakter kan denne bobehandling i praksis være en del mere kompliceret end ovenstående lader forstå.

Fordeling af arv

Fordelingen af en eventuel arv er i sagens natur et centralt spørgsmål. Der må her sondres mellem to hovedproblemstillinger:

Offentliggjort d. 12. januar 2019

Dels spørgsmålet om, **hvor meget** hver arving skal modtage, målt på værdier, dvs. den kvantitative fordeling.

Og dels spørgsmålet om, **hvilke aktiver** den enkelte arving skal modtage, dvs. den kvalitative fordeling af arven. Spørgsmålet drejer sig med andre ord om, hvem der har ret til at overtage f.eks. afdødes bolig, sommerhus, aktier, bil mv.

Arveloven indeholder en række regler om den kvantitative og den kvalitative fordeling af arven mellem de enkelte arvinger. Endvidere gælder flere særregler, der på forskellige måder tilgodeser en længstlevende ægtefælle.

De to hovedproblemstillinger hænger dog tæt sammen. Eksempelvis er udgangspunktet, at arvinger kan overtage boets aktiver til vurderingsbeløbet, men kun indenfor deres arvelod. Står et barn f.eks. til at arve 50.000 kr., og vil barnet som en del af arven gerne overtage afdødes bil, der er vurderet til 40.000 kr., har barnet som udgangspunkt ret til at overtage bilen, med mindre afdødes ægtefælle har fortrinsret hertil, hvilket ofte er tilfældet. Er bilen derimod vurderet til 60.000 kr., har barnet som udgangspunkt ikke ret til at overtage bilen – men kan måske indgå en aftale herom med de øvrige arvinger mod at betale det overskydende beløb på 10.000 kr.

Arvelovens regler om kvantitativ deling

Lovens udgangspunkt for den kvantitative deling af arv blev med virkning fra 1. januar 2008 ændret, således at en enlig afdød persons arvinger i første række er afdødes børn. Børnene arver lige andele af de værdier, som afdøde efterlod sig. Efterlod afdøde sig kun et enkelt barn, modtager dette barn hele arven.

Ethvert af afdødes egne børn har ret til en andel af arven på lige fod med de øvrige børn uanset barnets alder og relation til afdøde. Selv om barnet er fra forrige ægteskab, et papirløst samlivsforhold eller resultatet af en vild julefrokost, er barnet således arveberettiget på lige fod med afdødes øvrige barn. Undertiden ses, at der ved skiftet efter afdøde dukker arvinger op, som ingen i afdødes familie, venne- eller bekendtskabskreds

Offentliggjort d. 12. januar 2019

og måske end ikke afdøde selv havde kendskab til. Et sådant barn er som udgangspunkt også fuldt ud arveberettiget. Stedbørn derimod er ikke arveberettiget efter afdøde.

Er et barn afgået ved døden, men efterlod dette barn sig børn, dvs. afdødes børnebørn, vil det afdøde barns arvelod tilfalde disse børnebørn til lige deling. På samme måde fordeles arv mellem senere efterkommere.

En persons børn, børnebørn, oldebørn og endnu senere efterkommere betegnes under ét som personens livsarvinger.

Ægtefællens stilling

Efterlod afdøde sig en ægtefælle, stiller sagen sig anderledes. Når en gift person afgår ved døden, vil bobehandlingen som det første omfatte et skifte af fællesboet mellem afdøde og den længstlevende ægtefælle. Den del af formuen i fællesboet, der udgør afdødes andel af fællesboet, med tillæg af afdødes eventuelle særeje, anses herefter som den formue, der falder i arv efter afdøde. Dette ægtefælleskifte er nærmere belyst i disse spalter, bl.a. den 13. oktober 2012 i artiklen ”Arv og særeje”.

Endvidere ændres delingsforholdet for den formue, som efter ægtefælleskiftet falder i arv efter afdøde. Er begge ægtefæller solvente, vil længstlevende ægtefælle her forlods udtage halvdelen af fællesboet som sin ejerandel (boslod), og dernæst modtage halvdelen af førstafdødes andel af fællesformuen som arv. Altså i alt 3/4 af hele fællesboet. Var afdøde barnløs, arver ægtefællen hele arven.

Børnene arver til lige deling den anden halvdel af afdødes andel af fællesboet, dvs. 1/4 af hele fællesboet.

En ægtefælle er endvidere ved flere særregler tillagt særlige rettigheder med det formål at sikre ægtefællens stilling ved et dødsfald. En af disse rettigheder drejer sig om en ægtefælles ret til at overtage boet efter afdøde til uskiftet bo. Uskiftet bo er omtalt i disse spalter den 10. maj 2014 i artiklen ”misbrug af uskiftet bo”.

Offentliggjort d. 12. januar 2019

Afdøde efterlader sig hverken børn eller ægtefælle

Efterlod afdøde sig hverken livsarvinger eller en ægtefælle, fordeles arven - efter arvelovens regler - mellem afdødes forældre og i forældrenes fravær mellem afdødes bedsteforældre eller disses efterkommere. Grænsen går ved fætre og kusiner, der ikke er arveberettigede efter loven.

Testamente

Arvelovens fordelingsregler er baseret på antagelser om, hvem en gennemsnitlig person helst ser som arvinger efter vedkommende. Det siger sig selv, at en sådan gennemsnitsbetragtning ikke svarer til alle personers ønsker om, hvordan arven efter dem skal fordeles.

Nogle af delingsreglerne kan fraviges ved testamente, medens andre regler er ufravigelige.

En ændret fordeling skal fastlægges i et gyldigt oprettet testamente. Er testamentet ikke gyldigt, herunder oprettet efter formforskrifterne i arveloven, kan testamentet ikke forventes at blive lagt til grund ved arvedelingen.

Ændring af den kvantitative deling - Tvangsarv

Som udgangspunkt står det enhver person frit for at ændre på den kvantitative fordeling af arv, som er fastlagt i arveloven.

En person kan således som udgangspunkt eksempelvis bestemme, at arven efter ham skal tilfalde bestemte personer, almenvælgørende foreninger eller andre institutioner eller for den sags skyld staten.

For personer med livsarvinger (børn, børnebørn m.v.) og/eller en ægtefælle gælder dog bl.a. den væsentlige undtagelse, at livsarvinger og ægtefælle altid vil være berettiget til

Offentliggjort d. 12. januar 2019

at modtage tvangsarv. Der skal med andre ord i alle tilfælde udredes tvangsarv til livsarvinger og ægtefælle, med mindre disse selv har givet afkald på tvangsarv – heraf navnet ”tvangsarv”.

Arv til en tvangsarving kan begrænses efter 2 forskellige regler.

For det første kan arv til en tvangsarving reduceres til 1/4 af den arv, som ville tilfalde tvangsarvingen, hvis arvelovens fordelingsregler havde været anvendt ved fordelingen. Skulle en tvangsarving således efter arvelovens fordelingsregler have modtaget 100.000 kr., men har afdøde i et testamente begrænset denne arvinges arv til ”tvangsarven”, har arvingen kun ret til at modtage 25.000 kr. Denne adgang til at begrænse en tvangsarvinges arv gælder arv til såvel livsarvinger som en ægtefælle.

For det andet kan arv til en livsarving – men ikke arv til en ægtefælle - begrænses *beløbsmæssigt*, dvs. minimeres, til et samlet beløb, der i 2019 er på 1.290.000 kr.

Da arveloven blev udformet i 2007, var Justitsministeriet opmærksom på, at der i testamentspraksis ofte anvendes den formulering, at en livsarving skal arve ”mindst muligt”. En sådan bestemmelse forstås i almindelighed således, at denne arvinges arv skal begrænses til tvangsarven – dvs. til 1/4 af arvingens arvelod efter arvelovens regler, jf. ovenfor. Efter lovforslaget til den senere vedtagne arvelov skal en sådan bestemmelse i et testamente derimod ikke anses som en bestemmelse om beløbsbegrænsning af tvangsarven til 1.290.000 kr. Dette gælder, uanset om testamentet er oprettet før eller efter ikrafttrædelsen af den gældende arvelov den 1. januar 2008. Hvis man derfor ønsker, at arv til en livsarving skal beløbsbegrænses, bør dette fremgå udtrykkeligt af testamentet.

Ændring af den kvalitative deling

I arveloven er endvidere fastsat en række bestemmelser om, hvordan afdødes konkrete aktiver, f.eks. bolig, indbo, bil, aktier m.v. fordeles mellem de enkelte arvinger. Disse bestemmelser vil blive nærmere omtalt i disse spalter den 19. januar 2019.

— o —